

φωτοϊσκιους. Παρακαλιέται, ξεμολογιέται, θρηγεί. Όμως τὸ νόημα κάθε κομματιού τὸ ἔχουμε μπροστά μας ἀκέραιο, σφυροκοπημένο σὲ στίχο πού λάμπει ἀπὸ χρυσάφι κι ἀπὸ σμάλτο. Κάποια ποιητὴ κλασικὴ εἶταν πού βλογοῦσε τοὺς παλιούς Ἰαμβους. Στους νέους τώρα, μένει κάτι ἀξεδιάσπαστο ἀπὸ γαλήνη. Κι ἂν κατὰ τὸ στίχο τοῦ Σολωμοῦ: «ἔδω ποτὲ δὲν ἔλειψε λουλούδι καὶ πουλάκι», ὅμως πλήθυναν τῆς ψυχῆς τὰ χρόνια καὶ σὰ νὰ μεγάλωσαν τὰ προβλήματα τοῦ μέσα μας κόσμου.

Βόηθα. Δὲ θέλω τὸ ἔλεος,
τὸ χέρι σου γυρεύω,
σκιώχτρο ὁ βωμὸς πού ἔτοιμάσα,
φοβᾶμαι καὶ λατρεύω.

Διωγμένα μου τὰ σφάγια
τάνθοστέφανα. Δράμε.
Θεὸς ἄφαντος ἀνάμελος,
λατρεύω καὶ φοβᾶμαι.

Κατὰρα φιδοπλόκαμη
μὲ κυνηγαί. Βοήθεια!
Ποιὸς μὲ ρίχνει στὰ τάρταρα
γιατὶ ἔχω τὴν ἀλήθεια;

Μάταια ὁ ποιητὴς ἐπικαλιέται τὴν πικρὴ ψυχὴ του νὰ μερέψη, τὴ βραδινὴ φωτιὰ νὰ τοῦ διώξῃ τὸν κρύο τρόμο, μάταια ζητᾷ βοήθεια γιὰ μιὰ φιδοπλόκαμη κατὰρα πού τὸν κυνηγᾷ. Τοῦ πόθου ὁ τάρταρος κ' ἡ λαχτάρα τοῦ πάθους τοῦ ἔχουνε ζωσμένη ἀπὸ παντοῦ τὴν ψυχὴ. Νὰ λευτερωθῇ ἀδύνατο. Μὰ ἡ τέτοια σκληριὰ εἶναι, πού κάνει τὴν πηγὴ ν' ἀναβρῦξῃ ἀστέρευτο τῆς Κασταλλίας τὸ νερό, πού κάνει τὸν κάμπο χιλιοζωγράφιστο ἀπὸ λουλούδια παθητικά, χλωρά, μ' ἓνα νοῦ πού τὰ βραβαίνει.

Καὶ ὅμως, ἀντίθετα, γιὰ τὴν κάποια κλασικότητα πού τὰ σημαδεύει, δὲν μπορεῖ νὰ ξεχάσῃ κανεὶς νὰ μνημονέψῃ τραγοῦδια τοῦ πρώτου βιβλίου τῶν «Βωμῶν», σὺν τὴν «Ἀντιόπη» μὲ τὸ θεσμὸ περιγραφικὸ λυρισμὸ πού τὸ σφραγίζει καὶ μὲ κάτι σὺν ἡρωϊκὴν ὑπόκρουση γιὰ μιὰ νέαν Ἀμαζόνα, πού ὁμορφῆνε μὲ τὴ λιγεράδα τῆς τὸ Ρουμειώτικον ἄερα, ἄξια νὰ τὴν ὑμνήσουν

ἀπὸ τὸ Βάλτο ἀσικηδες κι ἀπὸ τὰ Καρπενήσια.

Τραγοῦδια, σὺν τῇ «Χώρα πού δὲν παιθαίνει», λουλουδιοῦ ἀνάδωμα μεσ' ἀπὸ τὴ δημοτικὴ παράδοση, μὲ μιὰν ἀριστουργηματικὴ ἀπόδοση πάνου σὲ δίστιχα, ἄξια νὰ φανερωθοῦνε σὺν ὑπόδειγμα μες στὴν τέχνη τῆς ἀπαγγελίας, σὲ κοσμικὲς σάλες πού ὡς τώρα τίς βραβαίνουσε συχνὰ πυκνὰ ξενόγλωσσες ἀλαφρότητες τῆς ἀράδας.

Τὸ βιβλίον τελιώνει μὲ τοὺς «Χαιρετισμούς τῆς Ἡλιογέννητης». Τὸ ποίημα γνωστὸ ἀπὸ τὸ πρῶτο τοῦ τύπωμα ἔδω καὶ δεκαπέντε χρόνια. Ἐλαμψε τότε σὺν ξάφνισμα γιὰ τὸ στοχασμὸ του, τὴν ἀλληγορία του, τὸ σφιχτὸ του δέσιμο καὶ τὸ στίχο του τὸν ἀερογραμμένο. Ἐνα δοκίμασμα νέας τέχνης στὰ τότε χρόνια, πού κλείνει ὅμως ἐν' ἄξιο δημιούργημα. Ὁ Παλαμᾶς, πάντα καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, στάθηκε μὲ τὰ ἔργα του σὺν ὁδηγὸς καὶ σὺν δάσκαλος, ἀκόμα καὶ στοὺς συγκαίριούς του μεσοὺς λογοτέχνες. Γιατ' ἡ γραμμὴ του καὶ τὸ κοντίλι του, ὅσο κι' ἂν πατούσανε στέρεα, εἶχανε φτερά καὶ τρέχανε νὰ βροῦνε κάμπους ἀθέριστους καὶ δάση ἀνερσύνητα. Σήμερ' ἀκόμα μὲ τὸν παλιὸ δεκαπεντασῦλλαβο μᾶς δίνει κάτι καινούριο στὸ μεταχειρίσμα τοῦ μέσα στοῦς «Βωμῶν». Ὁ τονισμὸς του πού παίρνει τὸ τσάκισμα καὶ τὸ γονάτισμα τοῦ κουρασμένου, εἶναι μαζί καὶ λίγισμα παρθενικὸ μ' ὅλες τίς χάρες καὶ τίς γλύκες τοῦ δεμένου κορμιού. Κι ἄλλοι δοκίμασαν, κι ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς μέσα στὴ «Φλογέρα τοῦ Βασιλιά», τὸ τέτοιο εἶδος τοῦ τονισμοῦ. Μὰ ἔδω παίρνει μιὰν ἐντέλεια καὶ μιὰν ἀπλότητα πρωτοφανέρωτη.

Πόσες ἀφορμὲς γιὰ ζετάσματα καὶ ψαξίματα μπορεῖ νὰ δώσῃ τὸ νέο βιβλίο! Ἐνα συστηματικὸ κοίταμα δλάκερου τοῦ πολύτομου ἔργου τοῦ ποιητῆ, θὰ εἶταν μαζί καὶ μιὰ μέθοδος ποιητικῆς τέχνης καὶ ἰδέας. Μὰ ἡ μουσικὴ ἱερὴ φωτιὰ καίει ἀκόμα στὸ βωμό. Ὁ θουσιαστὴς ἀγρυπνος λατρεύει μὲ τὴ φαντασία. Ἡ λειτουργία τοῦτη ἔχει ψαλμούς πού κλείνουν μέσα τους νᾶτι ἀπὸ τοὺς κύκλους τῶν κόσμων καὶ τῶν αἰώνων, κάτι ἀπὸ τὰ βαθιά κι ἀξεδιάλυτα τῆς ἀνθρώπινης μοίρας μας. Κι ὅλα τραβᾶνε καὶ πᾶνε πότε μ' ἓνα σπᾶραγμα θλίψης, πότε μ' ἓνα τίγαγμα ἐνὸς ἤχου πού ὑψώνεται ὡς τὰ οὐράνια. Τάχα ὁ ποιητὴς δὲν τὸ εἶπε;

Εἶναι τῆς Ποίησης ἡ φωτιὰ, πότε δαρμὸς, πότε ὕμνος.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ

XIII

Χλωμὴ μου λάμπα, πού σὲ ἀναψε τὸ χέρι τῆς λύπης, φέγγεις σὺν ἄστρο. Οὔτε χαμηλώνεις, οὔτε ἀποσταίνεις. Θαρρετὰ πᾶς μπροστά, φωτίζοντας δρόμο πού πρώτη ἐγὼ τὸν ὀργάνω. Φτίσαμε πιά στὸ βασιλεῖο τῶν πέτρινων ἔντων. Στὶς κουφάλες τίς παγερές, πού ξαναδίνουν τὴ φωνὴ ἀλλαγμένη. Ἐδῶ, πού οἱ δυὸ οὐρανοί, τοῦ δυνατοῦ καὶ τοῦ ἀδύνατου, ἀλλάζουν τὸ τραγικὸ φιλί. Φέξε μου.

XIV

Όταν πέταξε καὶ τὸ τελευταῖο τσιγάρο, γύρω τῆς εἶχαν ἀπλωθεὶ κάμπους ἀπὸ κατακόκκινες παπαροῦνες. Ἰδύθηκε καὶ ἄρχισε νὰ στολιζέται. Ἐβαλε καὶ στὴ μέση τῆς καὶ στὰ στήθια τῆς καὶ στὰ μαλλιά τῆς ἀπὸ δαυτῆς. Ἐβαλε καὶ γύρω στὸ λαιμὸ τῆς ἓνα στεφάνι. Καὶ κυττάχτηκε. Εἶταν σὰ μιὰ μεγάλη σταξιά κίμα. Τῆς φάνηκε ἀστεῖο καὶ γέλασε, γέλασε δυνατὰ. Γελώντας ἔτσι, ξαπλώθηκε χάρω, μὲ τὰ μάτια τεντωμένα πρὸς τοὺς καπνοὺς τοῦ ταβανιοῦ. Σὲ λίγο κατακάθισαν ἔλα. Καὶ τότε εἶδε πῶς κυλίντανε σὲ στάχτες.

XV

Μέσα μου, ἔλου τοῦ κόσμου τὰ μπουμπουκία. Σκύψτε βαθειά, ἢ ὑψωθείτε νὰ μυρίσετε. Θὰ βρῆτε τὸν ἑαυτὸ σας, κάθε γεννημένο καὶ κάθε πού σὲ λίγο θὰ γεννηθεῖ. Ὅλες τίς ζωοβλες, ἀγίνωτες, γιατί δὲν περάσανε ἀπὸ τὴν πυρὰ τῆς πραγματικότητας, μὰ ροδόσαρκες καὶ ὠραιοπλάσμενες. Ὅργανισμοὺς ζεστοὺς ἀπὸ τὸ πάθος, ἀπὸ τὴ σκέψη καὶ ἀπὸ τὴ λαχτάρα μου, πού μιὰ γρήγορη μέρα θὰ σᾶς δώσουν λυμένο τὸ μυστήριον τῆς γυναικείας ψυχῆς.

XVI

Τὰ ἄστρα ἔμοιαζαν σὰ μάτια δακρυσμένα. Δυὸ δάχτυλα χεριῶν παγωμένων, πού μόλις ἀγγίζαν, τρα-

δοῦσαν ὄλο τὸ φῶς τοῦ οὐρανοῦ. — Ἦθελα νὰ μᾶς ἐπιαναν οἱ κουράσοι, τοῦ εἶπε, καὶ νὰ μᾶς πῆγαιναν σὲ μιὰ σπηλιά.— Καὶ τί θὰ κάναμε ἐκεῖ;— Θὰ μιλοῦσαμε.— Καὶ ὕστερα;— Θὰ σωμαίναμε.— Τίποτ' ἄλλο δὲ θὰ κάναμε;— Καὶ θὰ ἐρχόμαστε πὶδ κοντὰ νὰ ζεσταθοῦμε, γιατί θὰ εἶτανε κρῦο καὶ λάσπες στὴ σπηλιά.— Καὶ ὕστερα;— Θὰ ἐσκυθα ἀπὸ πᾶνω σου καὶ θὰ κῦταζα τὰ μάτια σου βαθειά, ὦρα πολλή.— Καὶ ὕστερα;— Θὰ τὰ φιλοῦσα τὰ μάτια σου.— Καὶ ὕστερα;— Θὰ τὰ φιλοῦσα τὰ μάτια σου.

ΕΙΡΗΝΗ Η ΑΘΗΝΑΙΑ

Ο ΕΓΚΑΘΕΤΟΣ

«... Ὁ δόκτωρ Παπαδάκης, τοῦ οἴου τοῦ ὄνομα ἀποκαλύπτει τοσοῦτον καθαῶς τὴν ἰδιαιτέραν πατριδα, ἐλησιμόνησεν αὐτὴν διὰ μιάν ἡμέραν ὅπως παρουσιασθῆ ὡς συμπολίτης τοῦ Γενευαίου φιλοσόφου. Ὅ,τι δύναται νὰ ἐξαγάγῃ τις ἐκ τοῦ λόγου τοῦ δόκτωρος τούτου εἶναι ὅτι θὰ διδάξῃ μιάν ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἔδρας τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου, ἀποδείξας ἤδη ὅτι γνωρίζει νὰ ἐκλέξῃ τὴν ἀτραπὸν ἣτις ὀδηγεῖ πρὸς αὐτὴν ταχύτερον ἐν Ἑλλάδι».

Ἐφημ. «Ἐμπρός» (29.12.915 σελ. 1).

Αὐτὰ, καὶ ἄλλα, γραφτήκανε στὸ «Ἐμπρός», σὲ κύριο ἄρθρο, ὅπου βριστήκανε ὡς ἐγκάθετοι (!) ἄλλ' οἱ ὁμογενεῖς πὸν συγκροτήσανε τὸ Συνέδριο τοῦ Παρισίου. Περισσότερο ἀπ' ἄλλους βριστήκε ὁ Παπαδάκης, ἕνας ἐπιστήμονας πὸν ἂν καὶ λήγει τὸνομά του εἰς—α κ η ς δὲν κατάγεται ἀπὸ τὴν Κρήτη, ὅπως νόμισε τὸ «Ἐμπρός», μὰ ἀπὸ τὴν Πέλοη καὶ τιμᾶει ἀληθινὰ τὸ Ἑλληνικὸ ὄνομα καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπιστήμη στὴ Γενεύη, διευθύνοντας ἐκεῖ δυὸ μεγάλες νευρολογικὰς κλινικὰς, ἀφοῦ ἐχρημάτισε πρῶτα, ἀρκετὰ χρόνια, chef de clinique στὴ νευρολογικὴ κλινικὴ τῆς Γενεύης. Ἄν ἤθελε ἔδρα πανεπιστημιακὴ ὁ Παπαδάκης θὰ τὴν καταχτοῦσε εὐκολα στὴν Εὐρώπη, μὰ καὶ στὸ δικό μας ἐδῶ πανεπιστήμιο, ὄχι μὲ «ἀτραπούς», πὸν δὲν τις ξέρει καὶ πὸν τις σιχαίνεται, μὰ μὲ ἐπιστημονικὴ ἐργασία. Σὲ λίγο θὰ βγεῖ μιὰ μετάφρασή του «Ἡ ψυχολογία τοῦ πνεύματος» πὸν καὶ μόνον ὁ πρόλογός τῆς ἀξίζει ἴσα, μπορεῖ καὶ περισσότερο, μὲ τὸ κείμενο.

Αὐτὸς εἶναι ὁ «ἐγκάθετος» τοῦ «Ἐμπρός». Θέλει ἀκόμα καὶ ἄλλες πληροφορίες; Νὰν τοῦ τις δώσομε. Ποτὲ δὲν ἄφισε ἀπροστάτευτο κάθε Ρωμὸ πούτυχε νὰ περάσει ἀπὸ τὴ Γενεύη καὶ νὰ χρειαστεῖ ἀδερφικὴ καὶ πατρικὴ προστασία καὶ ἡ χαρὰ του εἶναι τρισμέγιστη ὅταν τοῦ παρουσιάζεται ἡ εὐκαιρία νὰ κάνει καλὸ σὲ συμπατριώτη του. Ὁ πατριώτης Παπαδάκης ἀξίζει ὅσο καὶ ὁ ἐπιστήμονας Παπαδάκης. Ὅσοι δικοὶ μας περάσανε ἀπὸ τὴ Γενεύη τὸ μολογόνε μὲ θαυμασμό· καὶ ὅσοι συδεθήκανε κάπως

στενότερα μαζί του ξεκαρδιστήκανε στὰ γέλια μὲ τοῦ «Ἐμπρός» τὰ βαναυσολογήματα.

Ὅταν, ἐπὶ φαυλοκρατίας, τοῦ δόθηκε τὸ παράσημο, τῶκρυφε στὸ συρτάρι του. «Ἐγώ, ἔλεγε, δὲν πρόσφερα τίποτε στὸ Κράτος ἢ στὸ ἔθνος γιὰ νὰ μὲ τιμήσουνε μ' αὐτό. Ἐπειτα, καὶ κείνοι πὸν μοῦ τὸ δώσανε δὲν ἀξίζουν τὴν κόπο νὰ κυβερνοῦν ἕνα Κράτος πούχει μεγάλο προορισμό. Πῶς μπορῶ νὰ φορῶ τὸ παράσημο πὸν τὸ φοροῦν καὶ τόσοι ἄλλοι πὸν ξεμεταλλεύονται ἀδιάντροπα τὸ δυστυχισμένο αὐτὸ Κράτος;» Καὶ μόνον ὕστερ' ἀπὸ τοὺς νικηφόρους πολέμους τῶγαλε τὸ παράσημο ἀπὸ τὸ συρτάρι του καὶ τὸ φοροῦσε περήφανα σὲ κάθε μέρα ἐπίσημη.

Ἐχει κ' ἕνα μεγάλο ἐλάττωμα ὁ Παπαδάκης. Νὰ πιστεύει στὸ Βενιζέλο. Μὰ τὸ ἐλάττωμα αὐτὸ τῶκρουν καὶ ἄλλοι πάνου κάτω οἱ Ἑλληνες πὸν ζοῦνε στὴν Εὐρώπη. Πιστεύουνε στὸ Βενιζέλο, ὅπως πιστεύανε καὶ στὸν Τρικοῦπη. Καὶ τότε «ἐγκάθετος» τοὺς λέγανε τὰ Δεληγιαννικὰ «Ἐμπρός» τῆς ἐποχῆς. Τί σημαίνει ἕμω; Ἐγκάθετοι ξεγκάθετοι ἐρχονται πάντα ἀπέξω νὰ μᾶς δεῖξουν τὴν πλάνη μας, νὰ μᾶς ἀνοίξουν τὰ κλεισμένα ἀπὸ τὴν κομματικὴ ἐμπάθεια μάτια.

Τίποτ' ἄλλο.

Δ. Π. Τ.

ΣΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΤΕΣ ΜΑΣ

Μὲ τοῦτο τὸ φύλλο ὁ «Νουμάς» μπαίνει στὰ δεκατέσσερα χρόνια του. Τί σημασία ἔχει ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς γιὰ τὸν ἀγῶνα μας, ἀφίνουμε ἄλλοι νὰν τὸ πούνε—τῶκανε κιάλια, καὶ μὲ λόγια παραπολὺ παινετικά, καὶ ὅταν ὁ «Νουμάς» πάτησε τὰ πέντε χρόνια του, καὶ ἀκόμα σὰ γιόρτασε τὴ δεκαετη ἴδα του. Καιρὸς τώρα νὰ μιλήσουν κ' οἱ ἀναγνώστες μας, καῖνοι δηλ. πὸν ἀγοράζουν τὸ «Νουμά» φύλλο φύλλο ἀπὸ τὰ κιάσκια. Καὶ ἡ κουβέντα τοὺς ἀξίζει νὰ γίνει μ' ἔργα καὶ ὄχι μὲ λόγια. Ὅσοι λοιπὸν ἀπ' αὐτοὺς ἀληθινὰ ἀγαποῦν τὸ «Νουμά» καὶ ἀναγνωρίζουν τις θυσίες του καὶ τις μπόρες πὸν νίκησε γιὰ νὰ πατήσῃ στὰ δεκατέσσερα χρόνια του, ἔχουνε χρέος νὰν τονὲ συντρέξουν καὶ νὰ γραφοῦνε συντρομητές του.

Φυσικά, ὅποιος λογαριάσει ἐμπορικὰ θὰ ἰδεῖ πὸν τὸνὲ συμφέρνει καλύτερα νὰγοράζει τὸ «Νουμά» φύλλο φύλλο, νὰγοράζει μάλιστα καὶ δ' ὁ καὶ τρία φύλλα μαζί, παρὰ νὰ γραφτεῖ συντρομητής. Μὰ τὸ εἶπαμε. Ὁ «Νουμάς» δὲν εἶναι ἐπιχείρηση, εἶναι ἀγῶνας καὶ σ' ἕναν ἀγῶνα ἐμπορικὰς σκέψεις δὲ χωροῦν. Ὅσοι τὸ νιώσουν αὐτό, δὲ θὰ διστάσουν καθόλου νὰ μᾶς συντρέξουν στὸ ἔργο μας. Γιὰ τοὺς ἄλλους, τὰ περισσότερα λόγια περιττά.

Ο ΝΟΥΜΑΣ